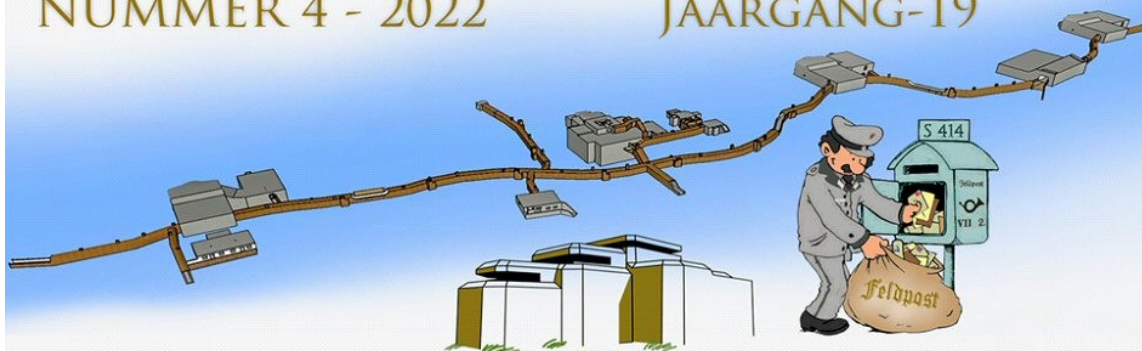

NUMMER 4 - 2022

JAARGANG-19

ATLANTIKWALL MUSEUM NOORDWIJK BUNKERPOST

Museumbunker:
Verlengde Bosweg 1
2202 NT NOORDWIJK
(Fietspad richting
Zandvoort)

Openingstijden museum:
Zie onze website :
<https://atlantikwall.nl/>

Contact
info@atlantikwall.nl

In dit nummer:

Column van de
Voorzitter

Audio tour voor de kids
(en volwassenen)

Geveld door een pom-pom
Deel 3 (slot)

Interview

Column van de voorzitter

Beste vrijwilligers, donateurs en relaties,

Wij sluiten met elkaar een mooi jaar 2022 af. De bezoekersaantallen zijn na twee coronajaren weer een beetje als vanouds, de werkzaamheden in de noordelijke gang vorderen gestaag en er zijn veel nieuwe initiatieven op de rit gezet. Er is wel een minpunt: ook ons museum wordt geconfronteerd met veel hogere energiekosten. Dank daarom aan al onze vrijwilligers en donateurs. Met ieders inzet en financiële bijdrage kunnen we daardoor ook in 2023 ons museum goed draaiende houden.

Daarnaast ontvangen we weer subsidie uit het Erfgoedfonds van de gemeente Noordwijk en dit jaar vanuit de Erfgoedlijn Atlantikwall van de provincie Zuid-Holland maar liefst € 50.000,--. Hierdoor kunnen we de komende jaren de entree van ons museum verbeteren, de opening van een van de geschutsbunkers in de noordelijke gang in oude staat terugbrengen en een aantal glazen wanden plaatsen in de commandobunker S414!

Ook namens het bestuur wens ik jullie allen een gelukkig en in alle opzichten gezond **2023!**

Victor Salman, voorzitter

AUDIO TOUR VOOR KINDEREN EEN GROOT SUCCES

(André v.d. Niet)

We beschikken sinds oktober over een speciale audiotour voor kinderen. Bezoekers zijn enorm enthousiast over deze audiotour. Hoe is het idee precies ontstaan en waarom slaat het zo goed aan? De redacteur vroeg het aan André van der Niet.

In ons gangenstelsel worden bezoekers vermaakt door onze gidsen. In het museum kijken ze zelf rond. Daar ontbrak de inhoudelijke uitleg en zo is onze 1e audiotour ontstaan. Deze is in 3-talen (NL,ENG,DUI) beschikbaar en wordt nu een jaar gebruikt. Bezoekers blijven langer in het museum en steken er meer van op. De reacties zijn positief.

Toch ontbrak er nog iets. De bestaande audiotour is vrij inhoudelijk en minder geschikt voor kinderen. Zij kunnen zich moeilijk voorstellen hoe het in de oorlog was. En als ze door ons museum liepen vonden ze onze poppen een beetje eng. Zo kwamen we op het doorslaggevende idee. Wat zou er gebeuren als we deze poppen een stem geven. Een stem waarmee de Duitse soldaten zelf uitleggen hoe het was. Inmiddels hebben alle 17 poppen een Duitse voornaam, een tekst, een mening, gevoel en soms zelfs een uitgesproken karakter. Ze vertellen niet alleen wat ze doen, maar ook hoe ze zich voelen, als soldaat zo ver van huis.

Groep-8 van de Klaverweide kwam speciaal langs om de audiotour (nog op papier) te testen. We vroegen ze om commentaar. Eerst schrokken we een beetje. Ze wilden veel meer weten ! Pas later drong tot ons door dat dit heel positief is. Ze vonden het verhaal aantrekkelijk. We zochten 17 stemmen en kregen hulp van 14 van onze mannelijke vrijwilligers. Voor de extra uitleg die de kinderen vroegen hebben we een voice-over toegevoegd. Deze vriendelijke vrouwenstem is die van onze eigen Angelique. Weer groep-8 van de Klaverweide langs gevraagd. Nu dus met een ingesproken audiotour. Laaiend enthousiast !

Het museum beschikt over 96 audiosets. Daarop kun je nu beide audiotours luisteren. De “oude” noemen we nu de audiotour voor volwassenen en de nieuwe de audiotour for kids. Wat blijkt: Ook volwassenen hebben grote lol met de audiotour for kids. Niemand gehoord over het licht Noordwijkse accentje van onze vrijwilligers. Waarom het zo goed werkt? Omdat de kinderen beleven hoe het was. Die stoere soldaten blijken ook maar gewoon mensen met gevoel. En ik denk dat dat geholpen heeft om de sfeer over te brengen. Je hoort wat de soldaten bezighoudt. Omdat veel vrijwilligers geholpen hebben is het de audiotour van ons allemaal. Een nieuwe publiekstrekker, die door onze creativiteit 0 euro heeft gekost.

We willen graag ook een Duitse versie, want we krijgen veel Duitse kinderen op bezoek. Hoe we 17 Duitse stemmen gaan vinden? Door komend seizoen een beroep te doen op de Duitse pappa's die ons bezoeken. We denken dat ze het erg leuk vinden om mee te doen.

Geveld door een 'pom-pom' (deel 3)

Over het tot zinken brengen van Schnellboot S 71 in de nacht van 17 op 18 februari 1943 en het lot van haar bemanning

Geschreven door Jaap Plokker

Onderzoek gedaan door Jaap Plokker, Rinus Noort e.a.

Aangespoeld te Noordwijk en Zandvoort

Samenvatting van het voorafgaande

Achter in de middag van 17 februari 1943 verlieten Schnellboote van het 2. 4. en 6. Schnellbootsflotille de havens van IJmuiden en Rotterdam om in de vaarroutes voor de kust van East Anglia mijnen te leggen. Op 18 februari, kort na middernacht, werd de S 71 getroffen door granaten van de HMS 'Garth', vloog in brand en werd tot zinken gebracht. HMS 'Garth' wist zeven overlevenden en de scheepshond aan boord te nemen. De overige negentien opvarenden van de S 71 verloren het leven.

Duitse stoffelijke overschotten op het strand van Noordwijk en Zandvoort

Op 9 april 1943 spoelden op het Noordwijkse strand drie stoffelijke overschotten aan en op 10 april nog één. De lichamen waren in vergaande staat van ontbinding, maar aan de hand van de kleding kon worden vastgesteld dat het Duitse militairen van de Kriegsmarine betrof. Op drie van de vier stoffelijke overschotten werd de Erkennungsmarke (EM) aangetroffen, hetgeen identificatie mogelijk maakte.

Op 9 april 1943 werd op het Noordwijkse strand bij kilometerpaal 77, ter hoogte van het huidige golfterrein, het lichaam aangetroffen van de zesentwintigjarige Matroseobergefreiter Arthur Arps. Het stoffelijk overschot werd in opdracht van de Duitsers meegenomen naar Duindammerslag en daar, voorlopig, in de duinen neergelegd. Dezelfde dag werd bij kilometerpaal 81, ter hoogte van het Wantveld, op het strand het stoffelijk overschot aangetroffen van de vijfentwintigjarige Matrosehauptgefreiter Willi Lissowski. Evenals Arthur Arps was hij gekleed in een uniform van de Kriegsmarine, maar Lissowski had ook nog een zwemvest om. Beide lichamen zijn door strandvonder den Hollander ter plekke gekist en naar de Algemene Begraafplaats te Noordwijk gebracht. Eveneens op 9 april 1943 werd strandvonder den Hollander door de commandant van de 'Grenzaufsichtsstelle' op de hoogte gesteld van een voor de Noord-

wijkse Zuidboulevard, bij kilometerpaal 83, aangespoeld stoffelijk overschot. In gezelschap van de politie ging de strandvonder met zijn personeel naar de aangewezen plaats en men trof daar het in vergaande staat van ontbinding zijnde lichaam van een Duitse onderofficier van de Kriegsmarine. Het lichaam werd ter plekke gekist en overgebracht naar de Algemene Begraafplaats te Noordwijk. Op het lichaam werd een EM aangetroffen aan de hand waarvan later het stoffelijk overschot kon worden geïdentificeerd als de twintigjarige Obermaat Eberhard Kronke.

Bei Ref. IV ausgemerzt.

Familien- u. Vorname:	O. A. ausgew.		2
Kronke	Eberhard		
geb. am:	in:	Kreis:	
4.9.1922	Waldenburg	(Schlesien)	
Truppenteil:	6. Schnellbootsflot.		
Ersatz-Truppenteil:	(Matr. E. M. 1) Erf.-Nr.: 0.65276 M. 0.6784/41 R.T.		
Dienstgrad:	Haupt (R. O. A.)		
Tag, Stunde, Ort u. Art des Verlustes:	18.2.43. Gm. A.N. 8441 M.O. ✓		
Verst. gefallen!			
Wenden.			
Urschriftliche Verlust-Listen Nr.: 2			
v. 1. 11. 24 / Nr. 2775 v. 18.6.43.			
29.6.43. 11			
Gev. 11			

Leiche wurde angehn. 9.4.43. b. Küstensen.
82 Nordwijk. Sonstige Merkmale nicht mögl.
da stark verwest.

Grablage: Deutscher Kriegerhof. Oegstgeest,
(Grüne Kirche) Zuid Holland Grb.Nr.
25 (383) 44

Vater: Friedrich Wilhelm K., Waldenburg
(Schlesien) Zister Nr. 6

Zaterdagochtend 10 april 1943 ontving de Noordwijkse politie van de Ortskommandant te Noordwijkerhout de mededeling dat er wederom een stoffelijk overschot was aangespoeld, dit keer op het strand voor radiostation 'Nora', bij Langevelderslag. Ook dit keer bleek het te gaan om een militair van de Kriegsmarine. Op het in vergaande staat van ontbinding zijnde lichaam werden geen Erkennungsmarke of andere herkenningstekens aangetroffen, waardoor identificatie niet mogelijk was en het stoffelijk overschot werd geregistreerd als dat van een onbekende Duitse

marinesoldaat. Ook dit lichaam werd ter plekke gekist en overgebracht naar de Algemene Begraafplaats aan de Oude Zeeweg te Noordwijk. De drie geïdentificeerde Duitsers bleken te behoren tot de bemanning van de in de nacht van 17 op 18 februari 1943 voor de Engelse oostkust ter hoogte van Lowestoft door de Britse 'destroyer' HMS Garth tot zinken gebrachte Schnellboot S 71. Gezien de staat van het stoffelijk overschot, de plaats en het tijdstip van het bij Nora aanspoelen van de ongeïdentificeerde Duitser van de Kriegsmarine ligt het voor de hand te veronderstellen dat ook hij tot de bemanning van de S 71 heeft behoord. Op 22 april 1943 werden de vier op 9 en 10 april op het Noordwijkse strand aangetroffen stoffelijke overschotten van tot de Kriegsmarine behorende Duitse militairen overgebracht van Noordwijk naar het Deutsche Kriegerfriedhof bij het Groene Kerkje te Oegstgeest, waar ze op 23 april 1943 werden begraven. Op 10 en 12 mei 1948 zijn ze herbegraven op de Duitse militaire begraafplaats te Ysselsteyn (Limb.). Op 8 of 15 april 1943 spoelden twee stoffelijke overschotten aan op het strand van Zandvoort. Na identificatie bleken het de volgende Duitse militairen van de Kriegsmarine te zijn: de negentienjarige Matrosehauptgefreiter Wilhelm Galeman en de eenentwintigjarige Matrosegefreiter Paul Niechwiejczyk. Beide Duitsers behoorden eveneens tot de bemanning van de S 71. Galeman en Niechwiejczyk werden op 21 april 1943 begraven op het voor de Kriegsmarine bestemde deel van de begraafplaats Westduin te Den Haag. Ook deze twee Matrosen zijn overgebracht naar de Duitse militaire begraafplaats te Ysselsteyn en daar op 8 oktober 1948 herbegraven. Als gevolg van het tot zinken brengen van de S 71 kwamen negentien Duitse militairen om het leven. Van hen zijn er in april 1943 vijf identificeerbaar aangespoeld op de stranden van Noordwijk en Zandvoort. Van de overige veertien opvarenden is geen graf bekend. Mogelijk zijn er meer opvarenden van de S 71 op de Hollandse kust aangespoeld. In de eerste plaats denken we dan aan de op 10 april 1943 bij Langevelderslag voor radiostation 'Nora' op het strand aangetroffen Duitser van de Kriegsmarine. Op de Kriegsmarine afdeling van Begraafplaats Westduin in Den Haag werd in maart en april 1943 één niet identificeerbare Duitser begraven, namelijk op 1 april 1943, in graf nr. 89. Het betrof een op 31 maart 1943 te Monster aangespoelde matroos. Gezien datum en plaats van aanspoelen van dit stoffelijk overschot en die van de bemanningsleden van de S 71 op 9 april te Noordwijk is niet uit te sluiten dat het hier ook een opvarende van de S 71 betreft. Er werden geen aanwijzingen gevonden dat begin april 1943 op de stranden van Scheveningen, Wassenaar en Katwijk ook stoffelijke overschotten zijn aangetroffen die tot de bemanning van de S 71 zouden kunnen behoren.

Het traject van de stoffelijke overschotten

Het is een intrigerende vraag welke route de stoffelijke overschotten van de in de nacht van 17 op 18 februari 1943 ter hoogte van Lowestoft verdronken Duitsers door de Noordzee hebben afgelegd alvorens ze in april 1943 op de stranden van Noordwijk en Zandvoort aanspoelden. Teveel veranderende factoren maken het onmogelijk om het traject dat een stoffelijk overschot van een drenkeling aflegt met zekerheid in kaart te brengen. De werking van eb en vloed veroorzaakt wisselende stromingen. De resultante hiervan is in de zuidelijke Noordzee een zeestroming, tegen de klok in, langs de kust van Engeland naar het zuiden en langs die van het vasteland naar het noorden. Aanhoudende stevige wind uit een bepaalde richting kan de zeestroming beïnvloeden.

Er is zowel sprake van een bovenstroom aan het zeeoppervlak als een onderstroom, die beide niet in dezelfde richting hoeven te gaan. Als gevolg van het ontbindingsproces bevindt het lichaam zich op wisselende hoogtes in de waterkolom. In de zuidelijke Noordzee is een stoffelijk overschot dus steeds speelbal van wisselende zeestromingen afhankelijk van de plaats waar het zich bevindt, zowel geografisch als in de waterkolom. Kortom, onder het grootst mogelijke voorbehoud kan het traject dat het lichaam van een drenkeling door de Noordzee aflegt worden gereconstrueerd.

Rekening houdend met voornoemde variabelen gaan we er vooralsnog van uit dat de lichamen van de verdronken bemanningsleden van de S 71 eerst met de zeestroming zuidwaarts zijn meegenomen, ter hoogte van het graafschap Suffolk met de onderstroom de Noordzee zijn overgestoken om vervolgens voor de Nederlandse kust uit te komen en op genoemde stranden aan te spoelen. Een tweede optie is dat de stoffelijke overschotten met de reststroom verder zuidwaarts zijn meegenomen, ter hoogte van het Thamesestuarium de Noordzee zijn overgestoken, richting België, en vervolgens verder noordwaarts zijn meegevoerd. Gezien de tijdsduur tussen verdrinken en aanspoelen moet met laatstgenoemde mogelijkheid serieus rekening gehouden worden.

Slot

In drie delen werd in 'Bunkerpost' een uitgebreide samenvatting gepubliceerd van de monografie 'Geveld door een 'pom-pom', Over het tot zinken brengen van Schnellboot S 71 in de nacht van 17 op 18 februari 1943 en het lot van haar bemanning'.

Colofon:

Stichting Atlantikwall
Museum Noordwijk

info@atlantikwall.nl

Bankgegevens:

Giro NL23INGB0009185700
Bank NL03RABO0146683110
t.n.v. St. Atlantikwall Museum te
Noordwijk

Bestuur:

Voorzitter: Victor Salman
Vice voorzitter: André v.d. Niet
Secretaris: Johan Gieske
Penningmeester: Joeri de Jong
Lid: Jeroen v.d. Zalm
Lid: Rob Dorst
Lid: Hans v.d. Bosch

Ereleden

Cor van Duin
Ruud Boot
Jan Heus

Redactie Bunkerpost:

Anton Haasnoot

Redactieadres:

redactie@Atlantikwall.nl

Medewerkers:

Gerty Haasnoot
André v.d. Niet
Jaap Plokker
Dirk Zweers

Logo Bunkerpost:

Peter Wijnberger

Officieel logo

Marjolijn v.d. Jagt

Overname van teksten of afbeeldingen uit deze nieuwsbrief is uitsluitend toegestaan na verkregen schriftelijke toestemming van de redactie en de desbetreffende auteur.

INTERVIEW JOHAN RÜCKERT (Dirk Zweers)

*Naam, geboortjaar,
achtergrond, beroep?*

Joan Rückert, 1954, gepensioneerd BOA.
Van 1992 tot 2020 was ik Groene BOA voor de
Gemeente Heiloo. Daarvoor was ik bij
dezelfde gemeente hovenier en plaagdier
bestrijder

*Hoe ben je betrokken
geraakt bij de Stichting Atlantikwallmuseum
Noordwijk?*

Ik zocht in mijn nieuwe woonomgeving, Voorhout, een bezigheid.

En sinds wanneer?

Sinds 2014. Vóór die tijd was ik gids bij de Stelling van Amsterdam, onder
andere bij het Fort bij Spijkerboor. Het aardige van die plekken is dat cultuur
en natuur bij elkaar komen. Als IVN gids gaf ik ook meer dan 10 jaar
rondleidingen.

Wat voor soort werkzaamheden doe je het liefst voor de Stichting?

Allerlei klussen in de bunker vind ik leuk om te doen. Ook gids ik af en toe,
in de Nederlandse en Duitse taal. Ben ook nog een tijdje bestuurslid van de
Stichting geweest.

Wat geeft je bij deze werkzaamheden het gevoel goed bezig te zijn?

Dat je het complex steeds verder toegankelijk maakt voor de bezoekers.
En het is altijd reuze gezellig met de collega's!

Hoe zie je de toekomst van de Stichting Atlantikwallmuseum Noordwijk?

Ik vind het onvoorstelbaar wat we met zijn allen tot nu toe bereikt hebben, en
ik kijk uit naar wat er nog aan gaat komen, zoals een entreegebouw etc..

Kun je beknopt een anekdote over onze bunker vertellen?

Heb niet echt een anekdote paraat. Ik verwonder me steeds weer over de
verbazing onder onze bezoekers over het enorme complex wat zich vrijwel
geheel onder de duinen bevindt.

